

42. ՎԻՇԱՐ ՕՅԸ

Մե մարթ ու մե կնիկ են հըլնում: Մե օր էս մարթը էթում ա չորը ման գալու: Չորի կանանչի էլ ջուռ ժամանակն ա հըլնում: Մարթն էթում էր ու սինձ էր քաղում, մեկ էլ նազանստան ոտը կպավ մե քոլի, ու մարթը գլորավ, հընգավ մե փոսի մեջ: Էլ չըկառցավ փոսից դուս գա: Դու մի ասա, էս փոսը վիշաբ օցի բունն ա հըլնում ա, հըմա մարթը չի հիմանում:

Էս մարթը մտածում ա ու հինքն հիրան խոսում ա.—Վա՛յ, վա՛յ, օխտ ախչրքի մեչը հելա խայտառակ, օրը ցերեկով էկա հընգա էս փոսը: Մարթ էլ գա, էս տեսակ քոռաղբրի հընգնի փոսը:

Մե սհաթ, էրկու սհաթ էս մարթը տանջվում ա, տենում ա չի կանում դուս գա, նստում ա:

Մեկ էլ տենում ա հեսա մե վիշաբ օց էկավ, գլոխը կախեց փոսը: Օցը գլոխը կախեց, տեսավ բնի մեջ մե մարթ կա: Օցը յավաչ հիչնում ա բունը, մարթին չի դիրնում, էթում ա, բնի մեջ մե սալ քար կար, սկսում ա լիզել: Օցն ուզում ա, որ մարթն էլ լիզա, անոթի կըլնի, հըմա մարթը օցի միտքը չի խասկնում ա:

Օցն էթում ա էրկու խատ դուշ ա բռնում, բերում քցում ա մարթի հանեչը, որ մարթն ուտա, էլի մարթը չի խասկնում, հիչկում ա օցին ու դողում ա: Օցը տենում ա, որ մարթը վախենում ա, գլոխը թեքում ա էն յանը: Օցը տենում ա, որ մարթին օքնել չի կանում, հիրար լիզու չեն խասկնում, հիրա պոչը տալում ա մարթի ղովթուղի տակ, վերցնում ա ու խորից խանում: Մարթը տենում ա, որ էսի բարի օց ա, վազեվազ գալում ա տունը, էս բողբոլ կնգան նաղլ ա անում: Կնիկը մնում ա զարմացած:

Առավոտը հըլնում են, մարթը կնգան ասում ա.—Այ կնիկ, էն վիշաբ օցը ընձի բան չասավ, ձեռ չըտվեց, արի էրկու վեղրո կաթ կթա՛, տանեմ օցին:

Կնիկը կաթը կթում ա, լցում ա վեղրոքը, տալում ա մարթին: Մարթը տանում ա, դնում ա օցի բնի դրաղը: Օցը տենում ա, որ հերեկվա մարթն ա, կաթ ա բերե: Ուսակնում ա: Էրկու վեղրո կաթն էլ խմում ա, վեղրոների մեչը մեկ-մեկ ոսկի ա քցում, մարթը գալում ա վեղրոքը տանելու, տենում ա մեջները մեկ-մեկ ոսկի: Շատ ա

զարմանում: Ոսկիքը ջերն ա քցում ու գալում ա տունը: Էլի կնգան ասում ա օցի արածը ու ոսկիքը տալում ա կնգան: Էս տեսակ քաշում ա մե ամիս: Ամեն օր օցին կաթ ա բերում, ոսկիքը տանում ա:

Մե օր էլ կնիկն ասում ա.—Մա'րթ, էսօր ես էլ խետըտ կըգամ օցի մոտ, տենամ էտ իմալ օց ա:

Մարթի խետ վերցում են վեղորքը, էթում են: Օցը մարթին ծանոթ էր, հըմա տեսավ, թե չէ մոտցավ, կաթը խմավ, էտ օրը էլի էրկու ոսկի տվեց, կնգան էլ մե ջուխտ բլնգուկ: Մարթ ու կնիկ ուրախ-ուրախ էկան տուն:

Բարի մարթը մտածում ա օցի մասին, կնգան ասում ա.—Այ կնիկ, շուտով ցրտերը կըհընգնեն, օցը կըմըսի, բեր օցի խըմար մե խալիչա առնենք, տանենք քցենք փոսը, թո օցը փաթթվի, խալիչի մեջը չըմըսի:

Կնիկն ասում ա.—էտ ա մացե, որ օցին էլ խալիչին մեջ պախենք, էտքան կաթ ենք տալում, չի՞ ա, հիմի էլ տանենք էրկու ոսկի տանք, մե խալիչա առնենք, որ օցը խալիչի մեջ քնի:

Մարթը կնգան չի լսում, խալիչա յա առնում, տանում ա օցին:

Օցը շատ ա ուրխնում, պարկում ա խալիչի մեջը: Մե օր էս մարթի տունը մե օց բռնող կնիկ ա գալում: Էս մարթի կնիկը, որ հիմանում ա էս կնիկը օց բռնող ա, մանդրամաս պատմում ա օցի մասին, թե իմալ հիրա մարթը փոսն ա հընգե, օցը դուս ա խանե, մարթը օցին խալիչա յա տվե: Հըմա ոսկու մասին բան չի ասում:

Էս կնիկն ասում ա.—Օցի տեղն ընձի նչա'նց տու, ես կըբռնեմ, մե օր էտ օցը չեզ էլ, քո մարթին էլ կըկծա:

Էս կնգա խելքը բզում ա, կնիկը օցի բունը նչանց ա տալում: Էս օց բռնող պառավը գալում ա, հիչնում ա փոսը, մե խալիչա յա փռում:

Օցը հիմանում ա, թե էլի նվեր են բերել, սողալով գալում ա, կտոտվում ա, նստում ա խալիչի վրեն: Էս կնիկը շուշուտ խալիչեն փաթթում ա, օցին կապում ա ու բերում ա տունը:

Հիրկուն մարթը գալում ա տունը, կնիկը մարթին ասում ա.—Մա'րթ, էս կնիկը օցին բռներ ա, կապեր ա, արի էթանք, մտենք օցի բունը, ինչքան ոսկի կա, բերենք:

Մարթն ասում ա.—Այ քո վիզը կողբվի, կնի'կ, էտ տեսակ էլ դավաճանություն կանեն: Օցը մեզի էտքան լավություն արավ, ոսկի տվեց, արուն-ղարունի տեր դարցանք, հիմի տարար էտ տեսակ լավություն արողին մատնի՞ր:

Էստեղ մարթ ու կնիկ վիճում են, օցը լսում ա: Էս օց բռնող կնիկն էլ ա լսում, շուտ վերցնում ա օցը, որ փախնի: Մարթը տենում ա, որ կնիկն օցը առավ փախնում ա, ձեռի բալթեն չպոտում

ա կնգա հետեւից, բալթեն բռնում ա խալիչին, կապերը կղրում ա, օցը դուս ա գալում, հըմա բալթի ծերը կպնում ա, օցի պոչը յարալու յա անում:

Օցը խալիչից դուս ա գալում, էս մարթին ասում ա.—Բարի՛ մարթ, էտ կնիկը կախարթ ա, կանաս զըն սպանա, թե չէ քո տունը կըքանդա:

Մարթը վազնում ա, բալթեն վերցնում ա, տալում ա էտ օց բռնող պառավին սպանում ա:

էս պառավն էլի քսան օց էր բռնե, լցեր էր մե դուլթու մեչ: էս մարթի կնիկը տենում ա, որ մարթը պառավին սպանեց, վազնում ա, պառավի դուլթին բացում ա, որ տենա ի՞նչ կա մեչը:

Հենց բացում ա, թե չէ, բոլոր օցերն էլ թնփում են էս կնգա վրեն, հարուր տեղով կծում, մարթը տենում ա ու զարմանում, էլ տուն չի մտնում: Հո՛ւր մտնի, տունը լինքը օց, մտնե՞լ կըլնի: էս մարթը մնում ա չիվար: Էթում ա, քնում ա հարեանի տունը, ամեն բան պատմում ա:

Հարեանները զարմանում են: Առավոտը գալում են էս մարթի տան մոտ: Տենում են էս պատի տակից օց ա դուս գալում, մտնում ա էն պատի տակը, էն պատի տակից դուս ա գալում, մտնում ա էն պատի տակը: Քսան օցն էնքան են հըլնում ու մտնում, որ հարեանները կարծում են, թե հազար օց կա, թողում փախնում են:

Ճեսօրին էս մարթը էթում ա օցի բնի յանը:

Տենում ա՝ օցը պարկեր ա արեւի տակ, հըմա պոչը խլվլցնում ա, հիչկում ա, տենում ա՝ օցի պոչը յարալու յա, հինքն հիրան ասում ա.—Այ ձեռ կողբվիր, հընչի՞ խելսճ անասունին յարալու արիր, էս խելսճը ի՞նչ մեղավոր էր:

Օցը ետ ա դառնում, մարթին տենում ա, չի ուզում, որ մարթն իմանա, որ պոչը յարալու յա, ծասկում ա, ուրախ-ուրախ մարթին ասում ա.—Բարով էկար, բարի՛ մարթ, ասա՛, ի՞նչ ես ուզում, կըտամ, դու իմ ջանքը փրգեցիր, ես էտ կախարթ կնգանից պոծա:

էս մարթն ասում ա, որ տունը օցերով ա լցվե, կնգան էլ օցերը խելստեր են, հինքը միննկ ա մացե, հէսօր հարեանի տանն ա քնե:

—Մկա, օց ախպեր ասե՞մ, թե օց քուր ասե՞մ, չեմ հիմանում, թե ինչ անեմ: Ոչ կնիկ ունեմ, ոչ տուն ունեմ:

Օցն ասում ա.—Բարի՛ մարթ, ես չեզի տուն էլ կըտամ, կնիկ էլ կըտամ, հըմա դուզն ասեմ, որ կնիկը թոփալ ա:

էս մարթն ասում ա.—Քոռ հըլնի, թոփալ հըլնի, գունդ հըլնի, տերն եմ:

—Դե, որ տերն ես,—ասում ա օցը,—կէթաս էս ինչ մեչեն, մեչի մեչը մե տուն կա, կըմտնես էն տունը:

էտ տանտերը մե թոփալ կնիկ ա, հըմա շատ ոսկի ու մարքարիդ ունի, կրվեցնես կնգան, կրգնաս մե քաղաքի մեչ տուն կըշինես, յա կառնես դու ու քո կնիկը բախտավոր կապրեր:

Մարթն ասավ.—Ա՛յ օց, իմ կողրած ձեռը քո պոչը յարալու յա արե: Դու ծասկեցիր, որ ես չըտենամ, հըմա տեսա: Ես կըմնամ ըստե, դեղ կըբերեմ, քո պոչը կըլավացնեմ, հետո կէթամ: Ձեզի էտենց չեմ թողի էթա:

Օցն ասում ա.—Դու գնա՛ իմ ասած տեղը, էն կնգան տե՛ս, թե կըխավնե՞ս, կառնես չեզի կնիկ, թե չես խավնի՞, կըգաս, ես չեզի ոսկի կըտամ, կէթաս կաբրես, իմ պոչը դու չես կանա լավացնի, հինքն հիրան կըլավանա: Դե գնա, էլ մի՛ սպասա:

Մարթը գնաց, գնաց, խասավ էտ տունը, տեսավ դռան հանդէր մե պառավ ա նստուկ, ասավ.—Ա՛յ նանե, էս տանը միննկ դո՛ւ ե՞ս, թե՞ ախճիկ էլ ունես:

Նանեն ասավ.—Նանեն չեզի դուրբան հըլնի, մե ախճիկ ունեմ, հերեկ չեմ հիմանում՝ ինչ ա պատահե, բալթով տվեր են, ոտը յարալու են արե: Ինչ անում եմ, չեմ անում, չի ասում, թե ինչ ա պատահե, որն ա արե:

Էս մարթի սիրտը կածկած ա հընգնում: Ձըլնի՞ էս կնգա ախճիկը հենց էն օցն ա:

—Կարելի՞ ա ախճկատ տենալ, նանե՛:

—Նանեն չե դուրբան, արի՛ տուն:

Էս մարթը որ ներս ա մտնում, մե սիրուն կնիկ գալում ա հանդէ՜ջը, բարեն առնում ա, համեցեք ա անում նստելու: Էս մարթը նստում ա, դինջանում ա, ետո էս կնգան պատմում ա հիրա գլխի էկածը և վերջը ասում ա օցի ասածը, որ օցն հիրանը հղրկեր ա, որ ամուսնանա էս տանն ապրող թոփալ կնգա խետ:

—Էս տան թոփալ կնիկը ես եմ, ընձի խավա՞ն ես:

—Էն օցը, որ ընձի ասա՛ գնա քարից հընգի՛, կըհընգնեմ, հո՞ւր մնաց, որ չեզի նման խորոտ կնգան չառնեմ:

Էստեղ կնիկը պատմում ա, որ հինքն էն օցն ա, էն օց բռնող կախարթ կնիկը հիրանը օց էր դառցրե, էն տան մըչի օցերն էլ հիրան քուրերն են: Մկա հինքը կախարթութունից ազատվեր ա, ոտն էլ չուտով կըլավանա:

Էստեղ ըստոնք մարթ ու կնիկ են դառնում, գնում են էն օցերին էլ լողացնում են կախարթ պառավի արնի մեչ, դառնում են ախճիկ, մարթի են էթում: Ըստոնք էլ էթում են մե քաղաք, տուն են առնում, ապրում են մինչև խորը ծերութիւն: Երգնքից իրեք խնձոր հընգավ, ճիսեցին, խեչնթն ասողն ու լսողները ճերան: